

Tämä on ote Uudenmaan sosiaali- ja terveysjärjestöjen kumppanuusverkosto Kumajan STEAlle 29.1.2021 jättämästä toimintansa loppuraportista

3. KOHDERYHMÄT

Hankkeen eli Kumajan ensisijainen kohderyhmä oli Uudenmaan sosiaali- ja terveysalan (sote-) järjestöt. Toissijainen kohderyhmä oli muut alueella toimivat, asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä edistävät (hyte-) järjestöt ja yhdistykset.

Kohderyhmän suuruudesta – yli 3000 sote-järjestöä ja moninkertainen määrä muita järjestöä 26 kunnan alueella – huolimatta se tavoitettiin hyvin. Keskeistä tässä oli Kumajan suunnitelmallinen tunnetuksi tekeminen ja aktiivinen, monikanavainen viestintä. Kumajassa alettiin alusta asti verkostoitua monipuolisesti sekä järjestöjen että sidosryhmien kanssa. Näin voitiin hyödyntää myös niiden kanavia viestittäessä Kumajan tavoitteista ja toiminnasta.

Suoraan yksittäisille järjestöille viestimistä varten luotiin sähköinen järjestöjen yhteystietorekisteri. Siitä voitiin poimia järjestöjä muun muassa niiden toiminnan, kohderyhmän, toiminta-alueen ja organisaatorakenteen mukaan. Rekisterin päivittämistä vaikeutti se, ettei varsinkaan vapaaehtoisvoimin toimivien järjestöjen yhteystietoja ole aina julkisesti saatavilla tai ne eivät ole ajan tasalla. Toisinaan havaittiin myös se, että järjestöjen sisäinen tiedonvälitys oli puutteellista; esimerkiksi piirijärjestöille lähetetty viesti ei aina mennyt halutulla tavalla eteenpäin paikallisyhdistyksille tai järjestön puheenjohtaja ei jakanut saamaansa tietoa muille järjestön työntekijöille ja luottamushenkilöille.

Kohderyhmä oli myös hyvin heterogeeninen eikä kaikki Kumajan toiminta ollut suoraan suunnattu kaikille Uudenmaan alueella toimiville järjestöille. Siksi Kumajassa keskityttiin, myös resurssisyistä, tavoittamaan juuri ne järjestöt, joiden ydintoimintaan kulloinkin asia liittyi. Esimerkiksi monet valtakunnalliset keskusjärjestöt olivat valmiimpia tarjoamaan asiantuntemustaan ja vaikuttamaan maakunta- ja sote-uudistuksen valmisteluun kuin pienet paikallisyhdistykset, jotka puolestaan halusivat tietoa uudistuksesta sekä keinoista turvata järjestöjensä toimintaedellytykset tulevaisuudessa. Järjestöt valitsivatkin itse omien tarpeidensa ja resurssiensa pohjalta sen, millä tavoin ja miten aktiivisena toimijana ne osallistuivat Kumajan ja sen luomien verkostojen toimintaan.

5. YHTEENVETO

Tavoitteiden saavuttaminen ja kohderyhmien tavoittaminen perustui ennen kaikkea heti hankkeen alussa kehitettyihin kahteen toimintamalliin eli aktiiviseen, avoimeen viestintään ja osallistavaan prosessiin. Ne olivat pohjana myös kaikissa muissakin kehitetyissä toimintamalleissa.

Aktiivinen, avoin viestintä

Kumaja viesti kohde- ja sidosryhmilleen säännöllisesti omasta toiminnastaan niin verkkosivujensa ja sosiaalisen median kanavien kautta kuin suoraan sähköpostein ja henkilökohtaisin yhteydenotoin.

Kumaja myös seurasi tarkasti sote-uudistuksen valmistelua ja järjestöjen toimintaan vaikuttavia asioita viestien niistä järjestöille. Tiiviiden ja ymmärrettävien tietopakettien kirjoittamisen lisäksi Kumaja välitti jatkuvasti ajantasaista tietoa järjestöjä koskevista asioista tiedotteiden, blogikirjoitusten ja raporttien muodossa sekä esiintymällä yhteistyötilaisuuksissa ja muissa tapahtumissa.

Osallistava prosessi

Kaikessa Kumajan toiminnassa olennaisinta oli aito osallisuus. Järjestöt otettiin alusta asti mukaan määrittelemään ja suunnittelemaan Kumajan toimintaa, kehittämään toimintatapoja ja toteuttamaan toiminnan tavoitteita. Toiminta on perustunut järjestöjen tarpeisiin ja toiveisiin Kumajan ollessa järjestöjen yhteen kokoaja ja toiminnan koordinoija.

Käytännön välineitä järjestöjen osallistamisessa agendan luomiseen ja tavoitteiden eteenpäin viemiseen olivat aktiivisen viestinnän lisäksi lukuisat yhteistyötapaamiset, työpajat ja työryhmätyöskentely sekä laajat kyselyt ja kommenttikierrokset. Osallistavan, rikastavan prosessin tuloksena järjestöt olivat aktiivisesti tuottamassa muun muassa Uudenmaan maakuntastrategian palvelustrategiaa ja osallisuusohjelmaa, alueellista hyvinvointikertomusta, järjestöjen vaaliteemoja ja sote-järjestöjen hyte-toimintaa kuvaavaa käsikirjaa "Sosiaali- ja terveysjärjestöjen hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta Uudellamaalla" (myöhemmin tekstissä "hyte-käsikirja").

Sektorikohtaiset järjestöverkostot

Kumaja muodosti koko Uudenmaan kattavia järjestösektorikohtaisia verkostoja (päihde- ja mielenterveysjärjestöt, työllistymisen ja kuntoutuksen järjestöt, lapsi- ja perhejärjestöt, vanhusjärjestöt) ja vahvisti ja laajensi olemassa olleita löyhiä tai vakiintuneita verkostoja (vammaisjärjestöt, potilasjärjestöt, maahanmuuttajajärjestöt). Nämä avoimet järjestöverkostot kokoontuivat säännöllisesti kehittämään järjestöyhteistyötä ja vaikuttamistyötä sote-uudistuksessa ja muissa järjestöille keskeisissä kysymyksissä. Hankkeen päättyessä verkostot toimivat edelleen aktiivisesti Kumajan siirrettyä vetovastuuta niiden toiminnasta järjestöille itselleen.

Teemapohjaiset vaikuttamisverkostot

Luomalla vaikuttamisverkostoja pyrittiin vaikuttamaan tiettyyn ilmiöön tai teemaan, kuten esimerkiksi järjestöjen rahoitukseen. Tätä varten Kumaja koordinoi avointa järjestölähtöisen auttamistoiminnan verkostoa, joka kokoaa järjestöjen näkemyksiä ja vaatimuksia vieden ne sote-valmistelijoiden ja päättäjien tietoon. Muita vaikuttamisverkostoissa käsiteltyjä teemoja olivat maakunnan järjestöyhteistyön rakenteet ja digitalisaatioon ja saavutettavuuteen liittyvät kysymykset.

Järjestöjen kehittäjäryhmä

Kumajan aloittaessa toimintansa Uudeltamaalta puuttui maakunnan ja järjestöjen välinen yhteistyöelin. Kumajan aloitteesta maakuntaan nimitettiin Järjestöjen kehittäjäryhmä, joka toimi yhteistyörakenteen kokeiluna ja ennen kaikkea työsti järjestöille keskeisiä kysymyksiä yhdessä Uusimaa 2019 -organisaation kanssa.

Kehittäjäryhmä koottiin kaikille järjestöille avoimen haun kautta. Valintakriteerinä ryhmän jäseneksi oli kehittämistyöhön ja viestimiseen sitoutumisen lisäksi se, että oli kykenevä tuomaan ryhmään laajemminkin kuin vain oman taustajärjestöjensä

näkemyksiä. Ryhmää muodostettaessa varmistettiin, että siinä oli edustettuina mahdollisimman tasapuolisesti eri järjestösektorit ja -tyypit sekä järjestöjen eri toiminta-alueet Uudellamaalla.

Kehittäjäryhmän toimintamallia käytettiin myös pohjana tehtäessä yhdessä muutamien muiden Järjestö 2.0 -hankkeiden kanssa toimintamalli maakunnan ja järjestöjen yhteistyörakenteeksi.

Asiantuntijapooli

Uudenmaan maakunta- ja sote-valmistelun tueksi perustettiin myös asiantuntijapooli, johon voi ilmoittautua mukaan kaikki valmistelusta kiinnostuneet järjestötoimijat. Kumajan ylläpitämän asiantuntijapoolin välityksellä Uusimaa 2019 -organisaation pystyi nopeallakin aikataululla tavoittamaan järjestökenttää ja hyödyntämään järjestöjen asiantuntemusta työpajoissa ja lausuntokierroksilla.

Sote-järjestöjen tulevaisuusfoorumit

Uudenmaan sote-järjestöjen tulevaisuusfoorumit perustettiin alueen järjestöjen keskinäisen yhteistyön, yhteisen vaikuttamistyön ja yhteiskehittämisen välineeksi. Tulevaisuusfoorumien suurissa yhteistapaamisissa oli kulloiseenkin teemaan liittyviä alustuksia, paneelikeskusteluja ja tietoiskuja sekä tavoitteellista työpajatyöskentelyä. Työpajoissa käytettiin viitekehyksenä Community Canvas -työkalua uusmaalaisten järjestöjen keskinäisen yhteistyörakenteen luomiseksi. Tulevaisuusfoorumeissa järjestöt tuottivat yhdessä mallin siitä, miten Uudellamaalla järjestöjen keskinäinen yhteistyö ja niiden suhteet julkiseen sektoriin ja muihin sidosryhmiin järjestetään käytännössä.

Järjestökyselyt

Laajoilla järjestökyselyillä selvitettiin järjestöjen näkemyksiä ja toiveita ja kerättiin arviointitietoa Kumajan toiminnasta. Kyselyjen tuloksia hyödynnettiin toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä. Järjestökyselyin paikattiin myös sekä järjestöjen että julkisen sektorin tunnistamaa tietovajetta muun muassa järjestöjen rahoituksesta ja järjestötiedosta.

Mitkä tekijät vaikuttivat siihen, että asetetut tavoitteet saavutettiin tai jäivät saavuttamatta?

Se, että Kumajan toimintaperiaatteet olivat alusta alkaen **avoimuus**, **riippumattomuus** ja **tasapuolisuus** oli ratkaisevaa siinä, että se onnistui kokoamaan yhteen Uudenmaan laajan ja heterogeenisen järjestökentän. Luottamuksen rakentamisessa, ja sitä kautta valtuutuksen saamisessa toimia järjestöjen äänenä Uudellamaalla, keskeistä olivat Kumajan **aktiivinen, säännöllinen viestintä** ja **osallistavat prosessit**. Kumaja ei tarjonnut valmiita ratkaisuja vaan järjestöt itse tunnistivat yhteiset tarpeensa ja tavoitteensa ja olivat mukana kehittämässä niitä tukevat toimintatavat. Kumaja pystyi kokoamaan laajasti järjestöjen näkemyksiä ja auttamaan järjestöjä yhteisen kannan muodostamisessa.

Kumaja loi nopeasti verkostoja ja kumppanuuksia julkisen sektorin kanssa, vaikka maakunnassa ei ollut valmiita järjestöyhteistyön rakenteita. Tässä auttoi se, että Kumaja toi neutraalisti ja monipuolisesti esiin järjestöjen näkökulmat. Järjestöjen, maakunnan ja kuntien yhdyspintaa myös määriteltiin yhdessä. Kumajan järjestöille ja niiden sidosryhmille järjestämät **yhteistyötapaamiset** ja työpajat edistivät

vuoropuhelua ja yhteistä ymmärrystä valaen perustan maakunnan järjestöyhteistyölle.

Kumajan vahvuuksia oli sen **ketterä strategia**. Toimintaympäristön muutoksia osattiin ennakoida ja niihin reagoitiin nopeasti. Toiminta ei lamautunut vaan sitä suunnattiin uudelleen. Tämän mahdollisti Kumajan työntekijöiden **sitoutuneisuus ja muutoksensietokyky**. Kumajan resilientti työyhteisö luotiin tietoisesti määrittelemällä henkilöstön kanssa yhdessä Kumajan arvot ja näky sekä toimintaperiaatteet ja -tavat.

Suuret ulkoiset muutokset vaikuttivat siihen, miten tavoitteita saavutettiin.

Maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelun keskeyttäminen katkaisivat hyvin käynnissä olleen maakuntayhteistyön. Uusimaa 2019 -organisaation lakkauttamisen takia maakuntaan ei voitukaan perustaa järjestöyhteistyön elintä. Myöskään maakuntastrategiaa ja sen osallisuusohjelmaa järjestökirjauksineen ei voitu vahvistaa maakuntavaalien lykkääntyessä.

Epävarmuus sote-uudistuksen uusista suuntaviivoista ja valmistelun jatkamisesta aiheutti sen, että Kumaja suuntasi voimavarojaan maakuntayhteistyön sijaan mm. järjestöjen keskinäisen yhteistyön vahvistamiseen. Sen toteuttamiseksi järjestöt oli motivoitava työstämään yhteisiä tarpeitaan ja tavoitteitaan muuttuneessa tilanteessa.

Myös **Uudenmaan erilliskorjaus** toi muutoksia toimintaan. Yhden sote-uudistusta valmistelevalle maakunnalle sijaan oli aloitettava yhteistyö viiden eri toimijan kanssa. Koska päätöstä erilliskorjauksesta ei ole tehty, Uudenmaan tulevien hyvinvointialueiden organisoituminen on kesken. Tämä hidasti konkreettisen järjestöyhteistyön tekemistä niiden kanssa.

Koronaviruspandemia vaikutti toimintaan epäsuorasti. Vaikka Kumaja pystyi vaivatta muuntamaan oma toimintansa verkon välityksellä tapahtuvaksi, kaikki järjestöt eivät olleet siihen heti valmiita. Pandemia esti usean järjestön toiminnan aluksi kokonaan ja moni niistä kärsi vakavista taloudellisista vaikeuksista. Järjestöjen mahdollisuudet osallistua yhteiskehittämiseen siis vähenivät merkittävästi. Pandemia lykkäsi myös sote-uudistuksen valmistelua ja Tulevaisuuden sote-keskus - ja rakenneuudistushankkeiden suunnittelua ja käynnistämistä. Tämä haittasi osallistamasta järjestöjä täysipainoisesti hankkeisiin. Hankkeissa osattiin kuitenkin hyödyntää Kumajan ja Uusimaa 2019:n tuottamia materiaaleja ja toimintamalleja järjestöyhteistyötä suunniteltaessa.

Järjestö 2.0 -hankeohjelman **puutteellista koordinaatiota ja viestintää** Kumaja kompensoi omalla aktiivisella toiminnallaan ja yhteistyöllä muiden maakuntahankkeiden kanssa. Myös **hankeohjelman lopettaminen** etuajassa resurssileikkauksineen ja hämmennystä järjestökentällä synnyttäneet ristiriitaiset viestit tulevista rahoitusmahdollisuuksista ja Järjestöjen sote-muutostuki - kokonaisuuden valmistelusta vaikeuttivat toimintaa.

Miten kohderyhmältä, työntekijöiltä, vapaaehtoisilta ja yhteistyökumppaneilta on kerätty tietoa toiminnasta?

KOHDERYHMÄ:

Järjestökyselyt

Kumajan toiminnan ja kehittämistyön perusta on sen ensisijaisen kohderyhmän eli uusmaalaisten sote-järjestöjen tarpeet, toiveet ja ideat. Niiden selvittämiseksi Kumaja teki kolme laajaa järjestökyselyä. Sähköiset kyselyt lähetettiin sekä Kumajan omia että yhteistyökumppaneiden viestintäkanavia hyödyntäen (suorat ja edelleen lähetettävät sähköpostit, uutiskirjeet, verkkosivut, sosiaalisen median kanavat).

Ensimmäisessä järjestökyselyssä vuodenvaihteessa 2017–2018 kartoitettiin uusmaalaisten sote-järjestöjen yhteistyötä ja vaikuttamismahdollisuuksia maakunta- ja sote-uudistuksessa sekä järjestöjen ajatuksia ja toiveita Kumajan toiminnaksi.

Toinen järjestökysely tehtiin keväällä 2019. Sillä selvitettiin järjestöjen tekemää yhteistyötä ja siinä tapahtuneita muutoksia sekä järjestöjen rahoitusta muutoksineen. Lisäksi kartoitettiin järjestötiedon keräämistä ja käyttöä sekä näkemyksiä järjestötiedon hyödyntämiseksi.

Kolmannessa järjestökyselyssä alkusyksyllä 2020 keskityttiin Kumajan toiminnan arviointiin ja järjestöjen näkemyksiin järjestöyhteistyön rakenteiksi Uudellamaalla.

Järjestö 2.0 -ohjelman sidosryhmäkyselyt

Maakuntavalmistelua ja maakunnallisia järjestörakenteita koskevaa seuranta- ja arviointitietoa pyrittiin saamaan osallistumalla Järjestö 2.0 -ohjelman sähköisten sidosryhmäkyselyjen tekoon alkuvuodesta 2018 ja 2019. Koska useassa maakunnassa vastaajia oli vain muutama, ei kyselyillä saatu luotettavaa, vertailukelpoista tietoa eri maakunnista. Kyselytulosten pohjalta voitiin kuitenkin todeta, että Järjestö 2.0 -koordinaatiorakenteen tiedottaminen hankeohjelmasta ja hankkeista olisi ollut erittäin tärkeää. Varsinkin kolmannella sektorilla oli heikosti tietoa siitä, missä vaiheessa järjestöyhteistyön rakenteita ja käytänteitä koskeva työ oli maakunnissa.

Palautteen kerääminen

Kumaja keräsi systemaattisesti palautetta sote-järjestöille organisoimistaan lukuisista tapahtumista (yhteistyö- ja verkostoitumistapahtumat, seminaarit ja työpajat, koulutukselliset tilaisuudet, Uudenmaan sote-järjestöjen tulevaisuusfoorumit). Palautetta kerättiin sekä sähköisillä kyselyillä että paperilomakkeilla.

Tapahtumapalautteen lisäksi järjestöjen näkemyksiä Kumajan kehittämistyön tueksi kerättiin myös toiminnallisten menetelmien avulla. Etenkin Kumajan ensimmäisen toimintavuoden tapahtumien työpajoissa selvitettiin sitä, missä asioissa ja miten järjestöt halusivat tehdä yhteistyötä toisten järjestöjen ja sidosryhmiensä kanssa. Kyselyillä kerätyn tiedon ohella tämä tieto auttoi suunnittelemaan Kumajan toiminta järjestöjen tarpeita vastaavaksi.

Kumaja sai jonkin verran palautetta sekä ehdotuksia toiminnaksi järjestöjen ottaessa yhteyttä puhelimitse, sähköpostitse tai Kumajan verkkosivulla olevan palautelomakkeen välityksellä. Palautteisiin vastattiin ja niitä hyödynnettiin toiminnan kehittämisessä.

Viestinnän tavoittavuustilastot

Kumaja seurasi uutiskirjeensä tilaajamääriä ja verkkosivujensa ja sosiaalisen median kanaviensa kävijä- ja seuraajamääriä. Tietoja käytettiin apuna arvioitaessa sitä, miten laajasti Kumaja tavoitti kohde- ja sidosryhmänsä.

TYÖNTEKIJÄT:

Pohjana Kumajan kehittämisessä hankkeena olivat sen työntekijöiden omat huomiot ja kokemukset sekä heidän päivittäisissä työtehtävissään saama palaute kohde- ja sidosryhmiltä. Tietoja analysoitiin jatkuvasti osana toiminnan suunnittelua ja kehittämistä.

Lisäksi Kumajan työntekijöiden näkemyksiä kerättiin tekemällä vuosittain työntekijätiimin kesken SWOT-analyysi sekä toiminnan itsearviointi hyödyntäen ARTSI-hankkeessa tuotettua oman toiminnan itsearvioinnin työkalua. Tiimin itsearvioinnissa esiin tulleisiin kehittämistarpeisiin tartuttiin heti määrittämällä toimenpiteitä, joilla ratkaista havaittuja haasteita ja ongelmia. Kehittämistoimenpiteiden toteutumista ja onnistumista seurattiin.

Kumajan ohjausryhmä:

Kumajan 11-henkinen ohjausryhmä osallistui Kumajan toiminnan arviointiin. Ohjausryhmän säännöllisissä kokouksissa keskusteltiin sekä Kumajan toteutetusta toiminnasta että suunnitteilla olevista tehtävistä ja toimenpiteistä lähtökohtana hankkeen tavoitteet.

Kumaja järjesti ohjausryhmälleen kerran vuodessa itsearvioinnin työpajan. Työpajojen tuotoksia käytettiin pohjana määritettäessä Kumajan toiminnan painopisteitä ja kehittämistoimenpiteitä. Kaikkia ohjausryhmän ilmaisemia toiveita Kumajan toiminnaksi ei ole voitu toteuttaa, vaan ehdotuksista valittiin ne toimenpiteet, jotka vastaavat hankehakemukseen kirjattuja tavoitteita ja jotka voitiin toteuttaa käytettävissä olevin resurssein.

YHTEISTYÖKUMPPANIT:

Uusimaa 2019

Kumajan keskeinen yhteistyökumppani oli Uudenmaalla maakunta- ja sote-uudistusta kesään 2019 asti valmistellut Uusimaa 2019 -organisaatio. Maakunta- ja sote-valmistelijoilta kerättiin seuranta- ja arviointitietoa erillisellä kyselyllä sekä haastatteluin. Kyselyn tuloksia käytettiin arvioitaessa sitä, miten Kumaja on onnistunut tuomaan järjestöjen näkökulmia mukaan maakunta- ja sote-uudistuksen valmisteluun ja edistämään järjestöjen ja valmistelijoiden välistä vuoropuhelua. Kyselyn perusteella Kumajalla oli erittäin tarpeelliseksi tunnustettu asema julkisen sektorin kumppanina. Sen kehittämiseksi kyselyllä saatuja tietoja täydennettiin haastattelemalla keskeiset Uusimaa 2019:n sote-osallisuusjohtajat ja -valmistelijat.

Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeet ja rakenneuudistushankkeet

Kumaja käynnisti yhteistyön Uudellemaalle kaavailtujen viiden hyvinvointialueen ja niiden Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeiden ja rakenneuudistushankkeiden kanssa heti kun hyvinvointialueita ja hankkeita alettiin valmistella alkuvuodesta 2020. Arviointi- ja seurantatietoa niiltä saatiin yhteisissä keskustelutilaisuuksissa sekä yhteistyön sujuvuutta koskevalla sähköisellä palautekyselyllä.

Muut yhteistyökumppanit

Muilta yhteistyökumppaneilta kuten muun muassa THL:n, Keusote-kuntayhtymän, maakunnallisten ja valtakunnallisten hankkeiden ja opintokeskusten työntekijöiltä

kerättiin arviointitietoa sähköisellä palautekyselyllä. Yhteistyökumppaneilta saatiin myös runsaasti spontaania suullista palautetta.

Aikaansaadut tulokset ja vaikutukset suhteessa tavoitteisiin

Järjestöt tekivät verkostoina yhteistyötä

Kumaja loi Uudenmaan kattavan järjestöjen kumppanuusverkoston koordinoiden sen toimintaa järjestöyhteistyön edistäjänä ja järjestöjen vaikuttamisväylänä. Rakentamalla järjestöjen sektori- ja teemakohtaisia toimintaverkostoja, perustamalla työryhmiä ja luomalla toimintamallin järjestöjen tulevaisuusfoorumiksi Kumaja vahvisti järjestöjen keskinäistä yhteistyötä järjestötoiminnan ja vaikuttamistyön kehittämiseksi.

Kumajan järjestelykyselyn mukaan 52 prosenttia vastanneista järjestöistä katsoi Kumajan edistäneen järjestöjen keskinäistä yhteistyötä ja 66 prosenttia verkostoitumista. Myös tapahtumien palautekyselyissä ja spontaanissa palautteessa korostui se, että Kumaja onnistui verkostoimaan järjestöjä ja luomaan mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä. Erityisesti keskusjärjestöt kokivat hyötyneensä Kumajan toiminnasta; niistä 88 prosenttia ilmoitti sen edesauttaneen verkostoitumistaan.

Järjestöt mukana maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelussa

Kumaja onnistui toiminaan järjestöjen luotettuna edustajana ja puolestapuhujana maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelussa ja järjestöjen ja julkisen sektorin välisessä yhteistyössä. Kerätyn arviointitiedon perusteella Kumaja lisäsi merkittävästi sote-järjestöjen mahdollisuuksia vaikuttaa maakunta- ja sote-uudistuksen valmisteluun. Kumajan tiivis yhteistyö Uusimaa 2019 -organisaation sekä hyvinvointialueiden Tulevaisuuden sote-keskus - ja rakenneuudistushankkeiden kanssa avasivat järjestöille runsaasti mahdollisuuksia olla mukana uudistuksen valmistelussa. Ennen Kumajaa vain 30 prosenttia uusmaalaisista sote-järjestöistä oli päässyt edes jollain tavalla vaikuttamaan uudistuksen valmisteluun. Kaksi vuotta myöhemmin 57 prosenttia järjestöistä kertoi Kumajan osallistaneen ne siihen. Niiden järjestöjen osuus, jotka tekivät yhteistyötä Uudenmaan maakunnan ja Uusimaa 2019:n kanssa oli kaksinkertaistunut.

Uudistuksen valmistelijat Uusimaa 2019:ssa arvioivat hyötyneensä Kumajan toiminnasta. Palautteen mukaan Kumaja oli selkeyttänyt järjestöjen merkitystä ja roolia valmistelutyössä. Ilman Kumajan toimintaa, Uusimaa 2019 ei olisi pystynyt tekemään yhteistyötä järjestöjen kanssa. Monia sote-järjestöjä koskevia asioita olisi tehty huonommin, vähemmän, hitaammin tai ei lainkaan jos Kumaja ei olisi osallistanut järjestöjä uudistuksen valmisteluun.

Järjestöt laativat palvelustrategiaa ja osallisuusohjelmaa

Järjestöt osallistuivat Uudenmaan maakuntastrategian tekoon. Järjestöjen työpajojen tuotoksena syntyi perusta maakunnan palvelustrategiaksi. Siihen sisältyvä palvelulupaus tiivisti järjestöjen näkemykset helposti saatavista, oikea-aikaisista, sujuvista ja esteettömistä sote-palveluista, joissa asiakkaat kohdataan arvostavasti.

Maakunnan osallisuusohjelman läpileikkaavaksi tekijäksi nostettiin maakunnan ja järjestöjen yhteistyö. Kumaja laati osallisuusohjelmaan kuvauksen järjestöyhteistyöstä järjestöjen työpajojen ja laajan kommenttikierroksen pohjalta.

Osallisuusohjelmaan sisältyivät kirjaukset pysyvistä yhteistyörakenteista, maakunnan järjestö- ja hyte-koordinaattoreista ja järjestöjen toimintaedellytysten turvaamisesta järjestöavustuksin. Ohjelmassa määriteltiin myös järjestöjen monet roolit järjestölähtöisessä auttamistoiminnassa ja sote-palvelutuotannossa sekä maakunnan kumppanina ja asukkaiden ja asiakkaiden edustajina palveluiden kehittämisessä.

Maakunnan järjestöyhteistyörakenteet

Kumajan toimesta maakuntaan perustettiin järjestöjen kehittäjäryhmä ja asiantuntijapooli. Niiden ja Kumajan vetämän järjestöjen työryhmän toiminnan tuloksena luotiin malli järjestöjen ja maakunnan pysyväksi yhteistyörakenteeksi. Mallissa huomioitiin sote-järjestöjen erityinen rooli palvelujen kehittäjänä.

Järjestöt hyvinvointisuunnitelmissa

Järjestöjen kehittäjäryhmä oli laatimassa alueellista hyvinvointisuunnitelmaa. Myös kuntia ja kuntayhtymiä kannustettiin hyödyntämään järjestöjen asiantuntijuutta ja järjestötietoa hyvinvointistrategioissaan. Kumajan selvitys järjestöjen osallistumisesta kuntien hyvinvointikertomusten ja -suunnitelmien tekoon sekä hyte-käsikirja tarjosivat palautteen perusteella tukea järjestötoiminnan aikaisempaa parempaan huomioimiseen hyvinvointisuunnitelmissa.

Järjestöt kehittävät sote-palveluita ja hyte-toimintaa hyvinvointialueilla

Kumajan luoma vahva perusta maakunnan ja järjestöjen yhteistyölle varmisti sen, että alueellinen järjestöyhteistyö Uudenmaan hyvinvointialueilla saatiin käyntiin vaikka Tulevaisuuden sote-keskus - ja rakenneuudistushankkeet järjestäytyivät ja käynnistyivät vasta loppuvuodesta 2020. Hankkeiden ohjausryhmiin nimitettiin järjestöjäsenet, jotka edustavat järjestöjä laajemminkin kuin yksittäisen järjestön näkökulmasta.

Kumajan ja hankkeiden yhteistyön tuloksena hankkeiden valmius järjestöjen osallistamiseksi on vahvistunut. Samalla suunnitelmat järjestöosallisuuden toteuttamiseksi ovat tarkentuneet. Niissä hyödynnetään Kumajan kehittämiä järjestöyhteistyön toimintaperiaatteita ja -malleja ja koostamaa osallisuusohjelmaa. Hankkeet ovat valmiit ottamaan järjestöt mukaan sote-palvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen siten, että järjestöt ovat tunnistamassa kehittämiskohteita ja luomassa yhteiskehittämisen käytänteitä. Kumajan koordinoimat hankkeiden ja järjestöjen ensimmäiset yhteiset tilaisuudet on jo pidetty. Niissä hankkeet ovat saaneet järjestöiltä uusia näkökulmia ja arvokasta tietoa työnsä tueksi. Hyvinvointialueilla onkin muotoutumassa käytännöt säännölliseen yhteydenpitoon alueiden järjestöjen kanssa. Esimerkiksi Vantaa-Keravalla ja Helsingissä ollaan jo perustamassa järjestökoordinaattorin toimea. Mallina tässä on Kumajan laatimat maakunnan järjestökoordinaattorin ja perhekeskusten järjestökoordinaattorin toimenkuvat.

Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeissa on olennaista myös hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta. Keski-Uudellamaalla Kumaja oli työstämässä sen hyte-allianssiamallia. Muillakin hyvinvointialueilla pyritään siihen, että järjestötoiminta integroituu vahvasti niiden hyte-työhön.

Järjestöjen muutosvalmius lisääntyi

Kumajan säännöllinen tiedottaminen sote-uudistuksesta ja sen vaikutuksista järjestöihin sekä järjestöille järjestetyt koulutukset paransivat järjestöjen muutosvalmiutta ja kykyä kehittää omaa toimintaansa. Etenkin pienet järjestöt ja paikallisyhdistykset arvioivat hyötyneensä paljon Kumajan järjestämistä koulutustilaisuuksista. Kumaja edisti myös järjestöjen välistä yhteistyötä. Yhteisten hankesuunnitelmien ohella järjestöt oppivat tekemään yhdessä vaikuttamistyötä

Järjestöt vaikuttivat toimintaedellytyksiinsä

Kumaja teki vaikuttamistyötä järjestöjen toimintaedellytysten turvaamiseksi yhdessä sekä uusmaalaisten järjestöjen että maakunnallisten Järjestö 2.0 -hankkeiden kanssa. Se mm. koordinoi järjestölähtöisen auttamistoiminnan työryhmän toimintaa. Työryhmä työsti ehdotuksen järjestöjen rahoituksesta ja teki järjestöavustuksia ja järjestöjen kumppanuussopimuksia koskevaa vaikuttamistyötä. Vaikka vaikuttamistyön vaikutuksia järjestöjen toimintaedellytyksiin sote-uudistuksen toteutuessa ei ole vielä nähtävissä, se lisäsi päättäjien ja sote-valmistelijoiden ymmärrystä järjestötoiminnan merkityksestä. Kumajan tuottama tieto järjestötoiminnan kustannustehokkuudesta ja selvitys kuntien järjestöavustuksista tuki järjestöjen vaikuttamistyötä.

Kumajan hyte-käsikirja selkeytti huomattavasti järjestöjen monipuolista roolia hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä. Se auttaa järjestöjä sanoittamaan omaa toimintaansa lisäten niiden valmiutta tuoda se tunnetuksi ja ymmärretyksi. Kunnissa ja hyvinvointialueilla käsikirja on paitsi tietolähde niin palveluohjauksen väline. Järjestöjen lisäksi julkinen sektori antoi käsikirjasta erittäin hyvät palautteet. Muun muassa kuntien hyte-toimijoiden perehtyminen käsikirjaan edistää järjestöjen ja julkisen sektorin välistä yhteistyötä ja kumppanuutta. Se on edellytys sille, että järjestölähtöisen auttamistoiminta on vireää ja vaikuttavaa tulevaisuudessakin.

Mitä uutta opitte hankkeen aikana?

Yhteistyö rakentuu luottamukselle

Yhteistyössä avainasemassa on luottamuksen rakentaminen. Luottamus saavutetaan avoimella, aidosti osallistavalla toiminnalla ja pitämällä kiinni sovituista asioista.

Luottamusta kasvattaa myös avoin ja säännöllinen viestintä. Avoimuus oli keskeistä etenkin silloin kun Kumaja uutena hankkeena vasta loi brändiään ja teki itsensä tunnetuksi saavuttaakseen aseman järjestökentällä. Avoimuuden merkitys korostuu etenkin muutostilanteissa. Suuret ulkoiset muutokset ja niitä seuraava yleinen epävarmuus voivat horjuttaa luottamusta ellei muutosten vaikutuksista omaan toimintaan viestitä avoimesti.

Toimintaympäristön muutoksiin on varauduttava

Toimintaympäristön muutoksia on pyrittävä ennakoimaan. Tilanteen jatkuva seuranta ja analysointi oli ehdottoman tärkeää muutoksiin varautuessa ja se mahdollisti nopean reagoinnin myös täysin ennakoimattomiin ulkoisiin tekijöihin. Vaikka suuria sote-uudistukseen ja järjestötoimintaan liittyviä muutoksia ei olisikaan odotettavissa, aina kannattaa olla valmis pohtimaan vaihtoehtoisia skenaarioita ja niihin sovellettavia toimintamalleja.

Järjestöt tarvitsevat yhteistyölleen neutraalin koordinoijan

Järjestöt haluavat tehdä yhteistyötä keskenään. Uudellamaalla on niin paljon järjestöjä, että yhteistyö vaati koordinaatiota erillisine resursseineen. Järjestöt toivovat myös, että yhteistyön koordinoija on Kumajan kaltainen neutraali ja tasapuolinen taho.

Julkiselle sektorille on osattava tarjota järjestötietoa helposti hyödynnettävässä muodossa

Julkinen sektori haluaa ja tarvitsee työssään ajantasaista järjestötietoa. Virkamiehet ottavat mielellään vastaan tietoa tiiviissä ja helppolukuisessa muodossa luotettavalta yhteistyökumppanilta.

Esimerkiksi Kumajan tekemää kuntakartoitusta käytettiin maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelussa suunniteltaessa maakunnan tukea järjestöille sekä työstettäessä alueellista hyvinvointisuunnitelmaa. Kumaja valmisteli myös Uudenmaan osallisuusohjelman siten, että sen pystyi sellaisenaan liittämään maakuntastrategiaan.

Kumajan hyte-käsikirja "Sote-järjestöjen hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta Uudellamaalla" puolestaan on avuksi kuntien ja hyvinvointialueiden hyte-toimijoille ja palveluohjaajille. Helppokäyttöinen käsikirja antaa järjestöjen moninaisesta toiminnasta kokonaiskuvan myös päätöksentekijöiden ja poliitikkojen käyttöön.

Hankkeessa kehitetyn toiminnan vakiintuminen

Kumajassa kehitetty toiminta erilaisine osallistavine toimintamalleineen ja -tapoineen lähti sen kohderyhmän eli sote-järjestöjen itse määrittelemistään tarpeista ja tavoitteista. Siksi toiminta on myös vakiintunut.

Kumajan toiminta ja sen aikaansaamat tulokset hyödyttivät ja helpottivat myös maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelua ja maakunnan järjestöyhteistyötä. Sen vuoksi kehitetyt toimintamallit ovat monin osin juurtuneet hyvinvointialueiden sote-uudistusta valmisteleviin hankkeisiin sekä kuntien järjestöyhteistyöhön. Järjestöt ymmärretään julkisen sektorin luonnollisiksi kumppaneiksi ja sote-valmistelijat ja kuntien virkamiehet muistavat ja osaavat ottaa entistä paremmin järjestöt mukaan valmistelutyöhön.

Vaikka Uusimaa tulee jakautumaan yhden sote-maakunnan sijaan viideksi hyvinvointialueeksi, uusmaalaiset järjestöt pitävät Kumajan selvitysten mukaan erittäin tarpeellisena koko Uudenmaan laajuista yhteistyötä. Kumajan päättäessä työnsä vastuu koko alueen kattavasta toiminnan koordinoinnista siirretään uusmaalaisille järjestöjen yhteisöille sekä alkavalle Järjestöjen sote-muutostuki -kokonaisuuden Uudenmaan aluekoordinaatiolle. Tuomalla yhteen Uudellamaalla toimivat seitsemän järjestöjen yhteisöä, Kumaja on auttanut niitä kehittämään toimintaansa ja toimimaan yhdessä Uudenmaan järjestöyhteistyön koordinaattoreina ja kehittäjinä. Järjestöjen yhteisöistä Länsi-Uudellamaalla toimivat EJY ry ja Apuomena ry sekä Keski-Uudenmaan Yhdistysverkosto ry ottavat päävastuun Kumajan toiminnan jatkamisesta muiden toimiessa omalla alueellaan niiden tukena. EJY ry vastaa myös Järjestöjen sote-muutostuen Uudenmaan aluekoordinaatiosta.

Järjestöjen yhteisöille ja Järjestöjen sote-muutostuella siltautettavia kokonaisuuksia ovat muun muassa Kumajan avoin viestintä ja sitä tukeva järjestörekisteri, Kumajan

yhteistyö hyvinvointialueiden ja niiden Tulevaisuuden sote-keskus - ja rakenneuudistushankkeiden kanssa ohjausryhmjäsenyyksineen sekä Sote-järjestöjen tulevaisuusfoorumi, jonka odotetaan jatkavan toimintaansa järjestöjen alueellisena yhteistyörakenteena nimellä Kumaja-verkosto. Lisäksi Innokylään luotuu kokonaisuuteen "Uudenmaan järjestöyhteistyö" kootaan vastaisuudessakin toiminnassa kehitettävät toimintamallit ja tuotettavat julkaisut.

Kumajan rakentamat järjestöjen sektori- ja teemapohjaiset yhteistyöverkostot jatkavat aktiivista toimintaansa Kumajan siirrettyä koordinaatiovastuun niiden toiminnasta järjestöille itselleen. Järjestöt ovat nyt tottuneet toimimaan entistä enemmän ja tehokkaammin yhdessä ja verkostona ne kykenevät tarttumaan itselleen merkityksellisiin asioihin tehden vaikuttamistyötä yhdessä.

Paitsi kuntiin ja hyvinvointialueille, Kumajan hyte-käsikirja on levinnyt sosiaalialan oppi- ja tutkimuslaitosten käyttöön. Se sisältyy esimerkiksi Turun Yliopiston Sote-akatemian oppimateriaaleihin.

Kumaja oli kehittämässä ja juurruttamassa Uusimaalaiset-verkkopalvelua. Järjestöjen lisäksi sitä on alettu hyödyntää myös kunnissa. Huomionarvoista on se, että Uusimaalaiset-palvelun on suunniteltu sovitettavan yhteen kuntien ja hyvinvointialueiden muiden sähköisten palveluiden kanssa.

6. INDIKAATTORIT

Koulutus- tai seminaaritulaisuuksien lukumäärä
2017: 3; 2018: 21; 2019: 33; 2020: 17

Koulutus- tai seminaaritulaisuuksiin osallistuneiden lukumäärä
2017: 111; 2018: 691; 2019: 749; 2020: 648

Yksittäisten kävijöiden määrä verkkosivuilla vuodessa
2018: 5623; 2019: 5332; 2020: 5921

Käyntien kokonaismäärä verkkosivuilla vuodessa
2018: 15943; 2019: 13592; 2020: 13556

Jaettujen esitteiden ja kirjallisten materiaalien määrä: Yhteensä 2018-2019: 6200, 2020: 4100

Järjestökysely 2018 (sähköinen): n. 1000

Järjestökysely 2019 (sähköinen): n. 2200

Järjestökysely 2020 (sähköinen): n. 1500

Hyte-käsikirja (sähköinen): n. 2500

Kuntakysely (sähköinen): n. 1800

Järjestölähtöinen auttamistoiminta palvelutuotannon rajapinnassa: esitys Uusimaa 2019 –hankkeelle (sähköinen): n. 900

Kumaja-esite: n. 200

Vaaliteemat: n. 100 (paperiversio) ja n. 100 (sähköinen)

Media-osumien lukumäärä
2018-2019: 6

Järjestön omat indikaattorit

Yhteistyötapaamiset järjestöjen ja julkisen sektorin kanssa:

Tapaamisten määrät: 2018: 138; 2019: 112; 2020: 115

Järjestöjen ja sote-valmistelijoiden yhteiset kehittämistyöpajat:

Kumaja-treffit 2017: 3, 2018: 6

Maakunnan palvelustrategian ja osallisuusohjelman työpajat: 2018: 4

Maakunnan järjestöjen kehittäjäryhmän ja asiantuntijapoolin työpajat:
2018: 3; 2019: 3

Muut yhteiskehittämistapahtumat 2018: 1; 2019: 1

Kumajan esiintyminen muiden järjestämissä tapahtumissa:

Puheenvuorojen ja esitysten määrät: 2018: 29; 2019: 24; 2020: 20

Julkaistut raportit ja käsikirjat:

Raporttien ja käsikirjojen määrä: 2018: 1; 2019: 1; 2020: 3

Kehitetyt toimintamallit:

Toimintamallit Innokylässä: 2020: 7

Uutiskirje Kumahdus:

Uutiskirjeen määrä: 2018: 11; 2019: 11; 2020: 11

Uutiskirjeen tilaajat: 2018: 496; 2019: 549; 2020: 523

Julkaistut tiedotteet, lausunnot ja muut kirjoitukset (2018 – 2020):

Valtakunnallinen sote-uutisointi: 20

Uutisointi sote-uudistuksesta maakunnassa ja kunnissa: 32

Lausunnot, koonnit ja muut kirjoitukset järjestötoiminnan kehittämisestä: 53

Blogit ja muut kirjoitukset muun muassa järjestöjen rahoituksesta
järjestötiedosta: 31

Uusmaalaisia järjestöjä esittelevät "Kumaja kylässä" -julkaisut: 52

Kumaja sosiaalisessa mediassa:

Twitter (twiittien näytöt): 2018: 233331; 2019: 162530; 2020: 70950

Facebook (päivitysten näytöt): 2018: 15943; 2019: 13433; 2020: 11649

Instagram (päivitysten näytöt): 2018: 4233; 2019: 5017; 2020: 6042

LinkedIn(päivitysten näytöt): 2018: 1511; 2019: 468; 2020: 1149

Kumajan järjestökyselyjen tulokset:

Kumajan kolmen laajan järjestökyselyn avulla selvitettiin, miten Kumaja onnistui

- 1) ajankohtaisen sote-uudistustiedon välittämisessä järjestöille
- 2) lisäämään järjestöjen vaikutusmahdollisuuksia sote-uudistuksessa
- 3) lisäämään järjestöjen ja julkisen sektorin välistä yhteistyötä
- 4) kehittämään järjestöjen keskinäistä yhteistyötä ja verkostoitumista

Kumaja oli onnistunut näissä neljässä tehtävässä; 52 - 66 prosenttia vastanneista järjestöistä kertoi, että Kumaja oli onnistunut hyvin tai erittäin hyvin. Kumaja kehitti erityisesti järjestöjen keskinäistä yhteistyötä. Vuoden 2020 kyselyssä positiivisten vastausten osuus oli vuodessa noussut 52 prosentista 60 prosenttiin. Tämän lisäksi molempina vuosina 20 - 30 prosenttia järjestöistä katsoi Kumajan onnistuneen melko hyvin.

Viimeisen, eli vuoden 2020 järjestökyselyn perusteella Kumajan työn voidaan todeta olleen erittäin merkityksellistä. Sille toivotaan myös jatkoa: 91 prosenttia vastanneista järjestöistä toivoi, että sote-uudistukseen vaikuttaminen toteutettaisiin järjestöjen koordinoituna verkostona.